ΚΕΔΙΣΑ KEDISA

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

Η Σημαντική Στρατιωτική Παρουσία της Τουρκίας στα Βαλκάνια, στον Καύκασο, στη Μέση Ανατολή και στην Αφρική

Τζώρτζ Μενεσιάν

Ερευνητική Εργασία No. 37

ΚΕΔΙΣΑ KEDISA

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

Η Σημαντική Στρατιωτική Παρουσία της Τουρκίας στα Βαλκάνια, στον Καύκασο, στη Μέση Ανατολή και στην Αφρική

Τζώρτζ Μενεσιάν
Αναλυτής ΚΕΔΙΣΑ

Ερευνητική Εργασία No. 37

Διοικητικό Συμβούλιο

Ανδρέας Μπανούτσος, Ιδρυτής και Πρόεδρος

Δρ. Σπύρος Πλακούδας, Αντιπρόεδρος

Όμηρος Τσάπαλος, Γενικός Γραμματέας

Δρ. Πέτρος Βιολάκης, Διευθυντής Ερευνών

Βασίλειος Παπαγεωργίου, Οικονομικός Διαχειριστής

Ευάγγελος Κούλης, Μέλος Δ.Σ

Αναστασία Τσιμπίδη, Μέλος Δ.Σ

© 2019 Center for International Strategic Analyses (KEDISA), ALL RIGHTS RESERVED
No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without written permission of the publisher

Η Σημαντική Στρατιωτική Παρουσία της Τουρκίας στα Βαλκάνια, στον Καύκασο, στη Μέση Ανατολή και στην Αφρική

Η Τουρκία τα τελευταία χρόνια, ως μια αδιαμφισβήτητα περιφερειακή δύναμη μεσαίου μεγέθους, έχει αναπτύξει ένα σημαντικό δυναμικό στρατευμάτων σε τρίτες χώρες. Αυτό το έκανε είτε με την άδεια είτε και χωρίς την άδεια των κρατών αυτών. Η διασπορά των τουρκικών στρατευμάτων σε διάφορα σημεία του χάρτη, σε περιφερειακό ή μη επίπεδο, έχει να παρατηρηθεί από την περίοδο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Συγκεκριμένα, η Τουρκία διατηρεί ή αναπτύσσει στρατεύματα σε χώρες της Μέσης Ανατολής, του Καυκάσου, των Βαλκανίων, της Ανατολικής Μεσογείου, καθώς και στην Αφρικανική Ήπειρο. Η παρουσία αυτή επηρεάζει τις γεωπολιτικές συνθήκες και ισορροπίες, ενώ ταυτόχρονα δείχνει το πολιτικό στίγμα που θέλει να αφήσει ο Ρετζέπ Τ. Ερντογάν αναφορικά με την εξωτερική πολιτική της Τουρκικής Δημοκρατίας.

Η εξωτερική πολιτική του Τούρκου προέδρου και του κόμματός του, του ΑΚΡ, βασίζεται στην εξωστρέφεια της Τουρκίας οικονομικά, πολιτισμικά και στρατιωτικά. Αυτή η εξωστρέφεια της Τουρκίας σε διάφορους τομείς είναι αποτέλεσμα του νεο-οθωμανισμού που φαίνεται να αποτελεί την βασική πλέον ιδεολογία της τουρκικής άρχουσας τάξης. Ωστόσο, με την επέκταση που πραγματοποιεί η Τουρκία αυξάνει τις αμυντικές δαπάνες με αποτέλεσμα να επιβαρύνει την οικονομία της η οποία βρίσκεται σε ύφεση τα τελευταία χρόνια[1].

Ξεκινώντας την περιγραφή της διασποράς των τουρκικών στρατευμάτων, υπενθυμίζω ότι το 2016 ο πρόεδρος του Αζερμπαϊτζάν Ilham Aliyev υπέγραψε ένα πρωτόκολλο, σύμφωνα με το οποίο εξουσιοδοτούσε τις τουρκικές ένοπλες δυνάμεις να χρησιμοποιούν την στρατιωτική ζώνη Gizil Sherg που βρίσκεται μέσα στην πρωτεύουσα Μπακού, καθώς και το στρατιωτικό αεροδρόμιο Zeynalabdin Taghiyev[2]. Με το πρωτόκολλο αυτό νομιμοποιήθηκε η παρουσία των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων στο Αζερμπαϊτζάν οι οποίες, όμως χρησιμοποιούν de facto τις εγκαταστάσεις αυτές εδώ και πολλά χρόνια. Η Τουρκία και το Αζερμπαϊτζάν έχουν

στενές φιλικές και στρατηγικές σχέσεις οι οποίες βασίζονται, κατά πολύ, στην κοινή τουρκική καταγωγή των δύο λαών.

Η παρουσία των Τούρκων στην χώρα αυτή της Υπερκαυκασίας εξυπηρετεί έναν από τους πολλούς στόχους της σύγχρονης τουρκικής εξωτερικής πολιτικής, να έχει δηλαδή στρατιωτική παρουσία σε περιοχές όπως ο Νότιος Καύκασος, παρουσία η οποία συνοδεύεται και ενισχύεται μέσω των πολιτικών, οικονομικών, ενεργειακών, πολιτισμικών και γλωσσολογικών δεσμών των Τούρκων με τους Αζέρους. Από την άλλη, με την εξασφάλιση της τουρκικής παρουσίας μετριάζεται και το δίλημμα ασφαλείας που αντιμετωπίζει το Αζερμπαϊτζάν, εξαιτίας της ισχυρής ρωσικής στρατιωτικής παρουσίας στα εδάφη της γειτονικής και εχθρικής προς το Μπακού Αρμενίας, της στάσιμης μα εύθραυστης κατάστασης στην de facto Δημοκρατία του Αρτσάχ (Ναγκόρνο Καραμπάχ), καθώς και της επεκτατικής πολιτικής που ακολουθεί η (ανταγωνιστική) Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν στην ευρύτερη περιοχή.

Εκτός από την Υπερκαυκασία, η Τουρκία διατηρεί στρατεύματα και στην Βαλκανική Χερσόνησο. Ήδη από το 1990-1991 και την αλλαγή του καθεστώτος στα Τίρανα, οι σχέσεις μεταξύ Τουρκίας και Αλβανίας βελτιώθηκαν, ιδίως στον στρατιωτικό τομέα. Με βάση μια διμερή συμφωνία που υπογράφηκε το 1992, η Τουρκία ανέλαβε τον εκσυγχρονισμό των αλβανικών ενόπλων δυνάμεων, καθώς και την εκπαίδευση των Αλβανών αξιωματικών. Η Άγκυρα βοήθησε, επίσης, στην ανοικοδόμηση του Ναυστάθμου του Pasha Liman (Πασαλιμανιού) ο οποίος βρίσκεται στον Κόλπο του Αυλώνα, στην Αδριατική Θάλασσα, ναύσταθμο στον οποίο έχει έκτοτε πρόσβαση το τουρκικό Πολεμικό Ναυτικό[3]. Θέλοντας να ενισχύσει περαιτέρω την στρατιωτική της παρουσία στα Βαλκάνια, η Τουρκία συμμετέχει στις ειρηνευτικές αποστολές του ΝΑΤΟ στο Κοσσυφοπέδιο και στην Βοσνία-Ερζεγοβίνη και μέχρι σήμερα διατηρεί δυνάμεις για να εξυπηρετήσει τους σκοπούς των νατοϊκών αποστολών στις χώρες αυτές[4].

Με την παρουσία της στην Χερσόνησο του Αίμου η Τουρκία έχει σημαντικά γεωστρατηγικά οφέλη. Καταφέρνει και «περικυκλώνει» την Ελλάδα διατηρώντας στρατεύματα και συμμάχους στα βόρεια σύνορα του κύριου ανταγωνιστή της σε Βαλκάνια, Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο. Επιπλέον, η Τουρκία έχει, ιστορικά,

συμφέροντα στην περιοχή. Οι Τούρκοι έχουν δεσμούς (ιστορικούς, πολιτισμικούς, θρησκευτικούς) με τους περισσότερους βαλκανικούς λαούς, ενώ σε πολλά από τα βαλκανικά κράτη υπάρχουν τουρκικές ή τουρκόφωνες κοινότητες.

Αξιοσημείωτη είναι και η στρατιωτική παρουσία της Τουρκίας στη Μέση Ανατολή. Η παρουσία αυτή συνδέεται, κατά κύριο λόγο, με την συμμετοχή της Άγκυρας σε συρράξεις, καθώς και με την παρέμβασή της στο εσωτερικό άλλων κρατών. Το 1974, με αφορμή το status της ως εγγυήτριας δύναμης, η Τουρκία εισέβαλλε, καταπατώντας τους νόμους και τις αρχές της διεθνούς κοινότητας, στην Κύπρο. Έως σήμερα, έχει παράνομα υπό την κατοχή της το 37% της νήσου και έχει εγκαθιδρύσει το «ψευδοκράτος» της Βορείου Κύπρου, ενώ διατηρεί εκεί (παρανόμως) στρατιωτικές δυνάμεις[5], οι οποίες ενισχύονται από την Δύναμη Ασφαλείας της «Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου». Με την παρουσία της στην Κύπρο, η Τουρκία εξασφαλίζει την παρουσία της και στην Ανατολική Μεσόγειο, περιοχή στην οποία υπάρχουν σημαντικές εξελίξεις αναφορικά με την ανακάλυψη κοιτασμάτων φυσικού αερίου στις ΑΟΖ Κύπρου, Αιγύπτου και Ισραήλ.

Μία άλλη περίπτωση τουρκικής στρατιωτικής παρουσίας στη Μέση Ανατολή, αποτελεί το Ιράκ. Στο βόρειο κομμάτι της χώρας, όπου βρίσκεται η αυτόνομη πολιτική οντότητα του «Ιρακινού Κουρδιστάν», η Τουρκία έχει εγκαθιδρύσει, ήδη από την δεκαετία του 1990, έναν αριθμό στρατιωτικών βάσεων και παρατηρητηρίων, ώστε να αντιμετωπίσει τους μαχητές του PKK οι οποίοι έχουν βρει καταφύγιο στο Βόρειο Ιράκ και συντονίζουν τις δράσεις τους από εκεί[6].

Σε πολλές περιπτώσεις, η κεντρική κυβέρνηση του Ιράκ έχει η ίδια εξουσιοδοτήσει την εγκατάσταση των τουρκικών στρατευμάτων[7], όμως υπάρχουν βάσεις ή παρατηρητήρια, τα οποία έχουν εγκατασταθεί παράνομα σε περιοχές του Ιρακινού Κουρδιστάν, με αποτέλεσμα την έντονη αντίδραση του Ιράκ. Πέραν των βάσεων, η Τουρκία έχει προχωρήσει, πολλάκις, σε στρατιωτικές επιχειρήσεις για να αντιμετωπίσει τους αντάρτες του PKK. Εκτός από την κουρδική απειλή, το Βόρειο κομμάτι του Ιράκ είναι και για άλλους λόγους εξαιρετικά σημαντικό για την τουρκική εξωτερική πολιτική. Εκεί βρίσκεται η τουρκμενική μειονότητα. Εκεί βρίσκονται και οι πετρελαιοπηγές του Ιράκ. Επίσης, η περιοχή έχει σημαντική γεωστρατηγική αξία

και στο παρελθόν η Τουρκία προσπάθησε να ενσωματώσει την περιοχή στην επικράτειά της (Ζήτημα της Μοσούλης)[8].

Υψίστης γεωπολιτικής σημασίας είναι και η ενεργή στρατιωτική παρουσία στην Συρία. Στην επαρχία Idlib, όπου κυριαρχούν διάφορες αντιπολιτευτικές και τζιχαντιστικές ένοπλες ομάδες, η Τουρκία έχει εγκαταστήσει δώδεκα (12) στρατιωτικά παρατηρητήρια σε σημεία «κλειδιά». Η εγκατάσταση των παρατηρητήριων αυτών αποφασίστηκε μετά την τριμερή συνάντηση Τουρκίας-Ρωσίας-Ιράν στην Αστάνα τον Οκτώβριο του 2017[9]. Νωρίτερα, κατά την περίοδο 2016-2017, η Τουρκία προχώρησε στην στρατιωτική επιχείρηση με την κωδική ονομασία «Ασπίδα του Ευφράτη». Στην επιχείρηση αυτή, η οποία αποτελεί την πρώτη εισβολή της Τουρκίας στην Συρία, η Τουρκία, μαζί με συμμαχικές αντιπολιτευτικές αραβικές ένοπλες δυνάμεις, κατέλαβε την περιοχή ανάμεσα στο Afrin και τη Manbij, κατά μήκος των τουρκο-συριακών συνόρων. Μέχρι την έναρξη της επιχείρησης, η περιοχή βρισκόταν υπό τον έλεγχο του Ισλαμικού Κράτους (Daesh). Με την εισβολή και μετέπειτα τουρκική κατοχή της περιοχής, η Τουρκία εμπόδισε την ένωση τής υπό κουρδικό έλεγχο περιοχής του Afrin με την υπόλοιπη de facto πολιτική οντότητα των Κούρδων, γνωστή ως Rojava.

Η δεύτερη στρατιωτική επιχείρηση πραγματοποιήθηκε τους τρεις πρώτους μήνες του 2018. Η εισβολή των Τούρκων στο Afrin, γνωστή ως «Επιχείρηση Κλάδος Ελαίας», είχε ως αποτέλεσμα τον εκτοπισμό των Κούρδων μαχητών, καθώς και του άμαχου κουρδικού πληθυσμού και την κατοχή της περιοχής από τις τουρκικές ένοπλές δυνάμεις και τις φιλικά προσκείμενες αραβόφωνες σουνιτικές ομάδες[10]. Με την παρέμβασή της η Τουρκία αποκόμισε τα εξής γεωστρατηγικά οφέλη: Πρώτον, εκκαθάρισε τα βορειοδυτικά σύνορα της Συρίας από τους Κούρδους μαχητές. Δεύτερον, κατάφερε να αλλοιώσει την εθνολογική σύσταση της περιοχής με τον διωγμό των Κούρδων και την εγκατάσταση Αράβων Σουνιτών, με αποτέλεσμα να μην έχει πλέον να αντιμετωπίσει τις εθνικές βλέψεις των Κούρδων στα δυτικά τουρκο-συριακά σύνορα. Τέλος, ενίσχυσε την στρατιωτική παρουσία της εντός της Συρίας και εξασφάλισε τον έλεγχο του Afrin, το οποίο έχει σημαντική στρατηγική σημασία.

Τις επιχειρήσεις αυτές ήρθε να συμπληρώσει η τελευταία εισβολή της Τουρκίας στην βορειοανατολική Συρία τον Οκτώβριο του 2019[11]. Με αυτή την στρατιωτική επιχείρηση, γνωστή ως «Πηγή Ειρήνης», η Τουρκία προσπαθεί να θέσει σε εφαρμογή το πάγιο αίτημά της, δηλαδή την απομάκρυνση του Κούρδων μαχητών του YPG από την συνοριογραμμή Συρίας – Τουρκίας και την δημιουργία μιας «ζώνης ασφαλείας». Η επιχείρηση ξεκίνησε όταν άρχισαν να αποχωρούν τα αμερικανικά στρατεύματα από την περιοχή. Ωστόσο, εξαιτίας του κενού ισχύος που άφησαν οι Αμερικανοί, εισήλθαν στην περιοχή καθεστωτικά και ρωσικά στρατεύματα[12] και έθεσαν υπό τον έλεγχό τους σημαντικές πόλεις όπως τη Manbij, το Kobane και την Al-Raqqa, ενώ ενίσχυσαν την παρουσία τους στις πόλεις Qamishli και Hasakah. Εντέλει η Τουρκία, αφού κατέλαβε εδάφη στα βορειοανατολικά της χώρας, προχώρησε σε μια συμφωνία με την Ρωσία (συνάντηση Πούτιν-Ερντογάν στο Σότσι/22 Οκτωβρίου 2019) η οποία περιλαμβάνει την απομάκρυνση των Κούρδων μαχητών, την δημιουργία μιας «ζώνης ασφαλείας» και τις κοινές περιπολίες Τούρκων και Ρώσων στα σύνορα. Στην πορεία ακολούθησαν αψιμαχίες μεταξύ των τουρκικών στρατευμάτων (και των συμμάχων τους) και των συριακών δυνάμεων.

Με τις τρεις επιχειρήσεις στο συριακό έδαφος η Τουρκία κατόρθωσε να αναπτύξει έναν σημαντικό αριθμό στρατευμάτων στην χώρα, έχει υπό τον έλεγχό της ένα μέρος της Βόρειας Συρίας, ενώ έχει καταφέρει να απομακρύνει τους Κούρδους μαχητές από τα νότια σύνορά της. Επίσης, με την στάση της έχει δημιουργήσει την πεποίθηση διεθνώς (με την ανοχή της Ρωσίας), ότι έχει λόγο στην επίλυση της σύρραξης στην Συρία. Το σημαντικότερο, ωστόσο, είναι το γεγονός ότι η Τουρκία έχει καταστεί πλέον μια περιφερειακή δύναμη, η οποία εξυπηρετεί τα εθνικά της συμφέροντα και τις φιλοδοξίες της και διαδραματίζει έναν σημαντικό ρόλο στη Μέση Ανατολή - και όχι μόνο.

Η στρατιωτική παρουσία της Τουρκίας στη Μέση Ανατολή ολοκληρώνεται με την στρατιωτική βάση στη Ντόχα, την πρωτεύουσα του Κατάρ[13]. Σε αντίθεση με τις προηγούμενες στρατιωτικές εγκαταστάσεις, αυτή εγκαθιδρύθηκε κατά την περίοδο Ερντογάν. Οι δύο χώρες έχουν στενές συμμαχικές σχέσεις. Υποστηρίζουν τους

Αδελφούς Μουσουλμάνους και τους αντικαθεστωτικούς αντάρτες στην Συρία[14]. Οι δύο χώρες έχουν αναπτύξει μια στρατηγική, πλέον, σχέση της οποίας βασικός πυλώνας αποτελεί η στρατιωτική συνεργασία. Μάλιστα, η βάση στη Ντόχα πρόκειται να ενισχυθεί, ώστε να μπορέσει να φιλοξενήσει περισσότερους Τούρκους στρατιώτες[15]. Η σχέση που έχουν οικοδομήσει Τουρκία και Κατάρ έχει ανησυχήσει την Σαουδική Αραβία και τους συμμάχους της, κυρίως λόγω της υποστήριξης της Μουσουλμανικής Αδελφότητας, η οποία θεωρείται από τις μοναρχίες του Κόλπου επικίνδυνη. Έτσι, ένας από τους λόγους της κρίσης που ξέσπασε μεταξύ του Κατάρ και της Σαουδικής Αραβίας και των συμμάχων της υπήρξε και η σχέση της Τουρκίας με το κράτος αυτό του Κόλπου.

Η εξωτερική πολιτική του Ερντογάν επικεντρώθηκε και στην ενεργή παρουσία της Τουρκίας στην Αφρικανική Ήπειρο. Για παράδειγμα, η Τουρκία αύξησε τις πρεσβείες της στην Αφρική από 12 το 2003 σε 41 το 2019. Σημαντική ήταν και η αύξηση του εμπορίου μεταξύ Τουρκίας και των χωρών της Αφρικανικής Ένωσης. Το μεγάλο επίτευγμα του Ερντογάν αποτέλεσε η ίδρυση μιας νέας στρατιωτικής βάσης το 2017 στην Σομαλία, σε κοντινή απόσταση από την πρωτεύουσα Μογκαντίσου. Η βάση αυτή είναι η μεγαλύτερη υπερπόντια στρατιωτική βάση της Τουρκίας. Σκοπός της παρουσίας των Τούρκων είναι η εκπαίδευση του στρατού της Σομαλίας για την αντιμετώπιση των τζιχαντιστών της Al-Shabaab[16] και των λοιπών ισλαμιστικών, τρομοκρατικών και αποσχιστικών οργανώσεων που δρουν στην Σομαλία. Όμως, πέρα από την εκπαίδευση των Σομαλών, η βάση αυτή προσφέρει στην Τουρκία ένα σημαντικό στρατηγικό πλεονέκτημα λόγω της νεο-οθωμανικής της φιλοδοξίας να αποκτήσει επιρροή στην Αφρική.

Μια σημαντική εξέλιξη ήταν και ο σχεδιασμός για την εγκατάσταση τουρκικών στρατευμάτων στο νησί Suakin που ανήκει στο Σουδάν. Το νησί, υπήρξε κατά τους οθωμανικούς χρόνους ένα από τα σημαντικότερα λιμάνια για την μετακίνηση μουσουλμάνων Αφρικανών προς την Μέκκα και τη Μεδίνα, τις δύο ιερές πόλεις του Ισλάμ[17]. Τα σχέδια αυτά έλαβαν οριστικό τέλος με την πραξικοπηματική αποπομπή του Omar al-Bashir από την προεδρία του Σουδάν. Ο τέως Πρόεδρος του

Σουδάν διατηρούσε στενές σχέσεις με την Τουρκία[18] και όπως όλα δείχνουν θα επέτρεπε την εγκατάσταση μιας τουρκικής στρατιωτικής βάσης στο Σουδάν. Με αυτό τον τρόπο, η Τουρκία θα ενίσχυε την στρατιωτική παρουσία της στην Αφρική και στην Ερυθρά Θάλασσα, ενώ θα δημιουργούσε ένα στρατιωτικό γεωγραφικό τρίγωνο με τις βάσεις που θα είχε σε Κατάρ, Σομαλία και Σουδάν. Ωστόσο, η αποπομπή του al-Bashir πάγωσε τις βλέψεις των Τούρκων για στρατιωτική τους επέκταση στην αφρικανική Ήπειρο.

Καταλήγοντας, η διασπορά των τουρκικών στρατευμάτων σε περιφερειακό και μη επίπεδο οδηγεί στα εξής συμπεράσματα: Πρώτον, η Τουρκία έχει επεκταθεί σε μεγάλο βαθμό πολιτικά και στρατιωτικά σε Μέση Ανατολή, Καύκασο, Βαλκάνια και Βορειοανατολική Αφρική. Δεύτερον, η επέκταση αυτή έχει βοηθήσει την Τουρκία να καταστεί μια σημαντική Περιφερειακή Δύναμη που διεκδικεί την πρωτοκαθεδρία, κυρίως στην ευρύτερη Μέση Ανατολή και την Ανατολική Μεσόγειο. Τρίτον, διαφαίνεται το ιδεολογικό στίγμα της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής, η οποία βασίζεται κατά πολύ στο νέο-οθωμανισμό και στο δόγμα Νταβούτογλου, ενώ διαφαίνονται επίσης και ορισμένα στοιχεία παντουρκισμού.

Βιβλιογραφία

1. Peter S. Goodman, “Turkey’s Long, Painful Economic Crisis Grinds On”, The *New York Times*, July 8, 2019. [Online at: https://www.nytimes.com/2019/07/08/business/turkey-economy-crisis.html]
2. Maksud Talibli. “Turkish military base in the territory of Azerbaijan? Reaction from Baku”, *EurAsia Daily*, July 23, 2016. [Online at: https://eadaily.com/en/news/2016/07/23/turkish-military-base-in-the-territory-of-azerbaijan-reaction-from-baku]
3. Larrabee F. Stephen & Ian O. Lesser (2003). Turkish Foreign Policy in an Age of Uncertainty. Santa Monica CA: RAND

4. S. Hacaoglu, “Mapping the Turkish Military’s Expanding Footprint”, *Bloomberg*, March 7, 2019. [Online at: https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-03-07/mapping-the-turkish-military-s-expanding-footprint-quicktake]

5. Federal Research Division (2004). Turkey: A Country Study. Kessinger Publishing

6. "Count and place of Turkey's military bases in Iraqi Kurdistan's territory". Kurd Press (in Persian). 19 July 2019. [Online at: http://www.kurdpress.com/details.aspx?id=18135]

7. Hannah Lucinda Smith, “Erdogan sets up 11 bases in Iraq to assault the Kurds”, *The Times*, June 6 2018. [Online at: https://www.thetimes.co.uk/article/erdogan-sets-up-11-bases-in-iraq-to-assault-the-kurds-q88g6phl0]

8. Τζωρτζ Μενεσιάν, “Η Τουρκική Εισβολή στο Βόρειο Ιράκ”, Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων, Τομέας Ρωσίας, Ευρασίας και Νοτιανατολικής Ευρώπης, Νοέμβριος 2015, Αθήνα. [Online at: https://drive.google.com/file/d/0B8nAgkPYJGuqdlpDbXpWakpRX0E/view]

9. “Turkish observation posts in Syria's Idlib”, TRT WORLD, 6 February 2018. [Online at: https://www.trtworld.com/mea/turkish-observation-posts-in-syria-s-idlib-14931]

10. “Turkey takes full control of Syria's Afrin: military source” *Reuters*, 24 March 2018. [Online at: https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-afrin/turkey-takes-full-control-of-syrias-afrin-military-source-idUSKBN1H00OD?utm_campaign=trueAnthem:+Trending+Content&utm_content=5ab696d204d3015bd0921ddd&utm_medium=trueAnthem&utm_source=twitter]

11. Mert Ozkan, “Turkey opens ground assault on Syria's Kurds; U.S. Republicans turn on Trump”, *Reuters*, 9 October 2019. [Online at: https://www.reuters.com/article/us-syria-security-turkey-usa-idUSKBN1WO05Z]

12. B. Hubbard, A. Troianovski, C. Gall and P. Kingsley, “In Syria, Russia Is Pleased to Fill an American Void”, *The New York Times*, 15 October 2019. [Online at: https://www.nytimes.com/2019/10/15/world/middleeast/kurds-syria-turkey.html]

13. Selcan Hacaoglu, “Mapping the Turkish Military’s Expanding Footprint”, *Bloomberg*, 7 March 2019. [Online at: https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-03-07/mapping-the-turkish-military-s-expanding-footprint-quicktake]

14. “Seeing shared threats, Turkey sets up military base in Qatar”, *Reuters*, 28 April 2016. [Online at: https://www.reuters.com/article/us-qatar-turkey-military-idUSKCN0XP2IT]

15. H. Firat, “New military base in Qatar to inaugurate in autumn”, Hürriyet *Daily News*, 14 August 2019. [Online at: http://www.hurriyetdailynews.com/new-military-base-in-qatar-to-inaugurate-in-autumn-145760]

16. Asya Akca, “Neo-Ottomanism: Turkey’s foreign policy approach to Africa”, *Center for Strategic & International Studies*, 8 April 2019. [Online at: https://www.csis.org/neo-ottomanism-turkeys-foreign-policy-approach-africa]

17. “Sudan's Suakin reveal the location for Turkish military base”, *World Bulletin*, 13 November 2018. [Online at: https://www.worldbulletin.net/africa/sudan-s-suakin-reveal-the-location-for-turkish-military-base-h207207.html]

18. Tobin Harshaw, “Sudan’s Lurch Toward Democracy. A Q&A about the movement that toppled a dictator – and what comes next.”, Bloomberg, 22 June 2019. [Online at: https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2019-06-22/what-will-follow-sudan-s-lurch-toward-democracy]